

Fisken, folket og samfunnet

Nordkalottfolkets fiskeripolitikk

Vedtatt av Sametingsgruppa september 2024, basert på bestilling fra Sentralstyret

Innhold

Innledning.....	2
Vektleggingsregel for sjøsamisk samfunn.....	3
Kystfiskeordningen og fjordfiskeremda	4
Konsekvensutredninger og konsultasjonsrett.....	4
Tradisjonelt laksefiske	5
Rekruttering av kvinnelige fiskere	5
Fellesskapets kvoter.....	5
Ressursrentebeskatning.....	6
Inntektsgrenser.....	6
Nye fiskearter og lokal verdiskapning.....	7
Samfiske i åpen gruppe	7
Fra høykarbon til lavkarbon i fiskeriene	7
Turistfiske i sjø.....	8

Innledning

Fiskerinæringen er av stor betydning for norsk økonomi, og for verdiskaping, bosetting og arbeidsplasser langs hele kysten. Fisken tilhører fellesskapet og Nordkalottfolket mener den skal forvaltes slik at den også i fremtiden utgjør et grunnlag for bosetning og arbeidsplasser.

Fiskerinæringen har de siste 20 årene utviklet seg til en svært lønnsom næring. Denne utviklingen har blitt fremmet ved hjelp av et kvotesystem som har hatt lønnsomhet i næringen som eneste målsetning. Men denne utviklingen har ført til kapitalisering og privatisering av fellesskapets fiskeressurser. Antall fiskefartøy med fisketillatelse har falt med 35% siden 2004, og flåten er blitt mindre variert.

Denne privatiseringen gjør inngangskostnadene til fiskeriene svært høy, og fisken, som i lov er definert til å være fellesskapets ressurs, er privateid og på svært få hender. Bindingen mellom fiskeren og fartøyet er i oppløsning når man i større grad tillater lavere grad av fiskereide fiskefartøyer i flåten. Den samme negative utviklingen ser vi på bindingen mellom kvote og fiskefartøy. Utviklingen har også lagt små kystsamfunn øde.

Havressursloven har en firedelt målsetning. Forvaltningen av fiskeressurser skal være bærekraftig, den skal være samfunnsøkonomisk lønnsom, næringen skal ha lønnsomhet og forvaltningen skal bidra til bosetning og arbeidsplasser ved kysten. I midlertidig ser Nordkalottfolket at prioriteringen av lønnsomhet i næringen har nedprioritert målsetningen om bosetning og sysselsetting langs kysten. Nordkalottfolket mener samfunnskontrakten mellom hav og land dermed er brutt til fordel for lønnsomhet og kapitalens makt.

Nordkalottfolket mener vektlegging av Havressurslovens målsetning om bosetning og arbeidsplasser langs kysten må prioriteres og vil legge vekt på tiltak og politikk som bidrar til bosetning og arbeidsplasser langs kysten.

Adgang til kystnære fiskeressurser og havdeling

Nordkalottfolket mener at det er viktig å etablere permanent havdeling med begrensede dispensasjonsmuligheter. Dette tiltaket er avgjørende for å beskytte kystnære områder mot inntrenging av havfiskefartøy.

I dag står fjordfiskerne overfor en utfordring der de må konkurrere med havfiskefartøy om ressursene i kystnære farvann. Dette strider direkte mot Deltakerlovens formål, som er å tilpasse fiskeflåtens fangstkapasitet til ressursgrunnlaget, sikre bosetning og arbeidsplasser i kystdistriktene, samt legge til rette for at høsting av marine ressurser kommer kystbefolkningen til gode.

Nordkalottfolket foreslår følgende havdeling:

Fartsområde kystfiske – tillates fiske kun for fartøyer under 15 meter

Fartsområde for fjordfiske – tillates fiske kun for fartøyer under 11 meter

Ved å fastsette permanent havdeling og begrense dispensasjonsmulighetene, kan vi oppnå flere fordeler:

1. Beskyttelse av kystnære områder: Havdeling vil bidra til å bevare kystens økosystemer og sikre bærekraftig fiske.
2. Fremme lokal verdiskapning: Ved å begrense tilgangen til kystnære farvann, gir vi lokale fiskere bedre muligheter til å opprettholde sine arbeidsplasser og bidra til lokalsamfunnene.
3. Stimulere til omstilling: Havdeling kan også være et incitament for havfiskefartøyene til å søke alternative fiskeområder og tilpasse seg endrede forhold. Nordkalottfolket mener at det er på høy tid at myndighetene tar hensyn til deres bekymringer og ber om permanent havdeling med begrensede unntaksmuligheter.

Vektleggingsregel for sjøsamisk samfunn

Ved innføring av kvotesystemet i 1990 ble fjordfiskerne kastet på land. Kystsamfunnene gikk i oppløsning, og den sjøsamiske kulturen ble ytterligere forringet ved hjelp av denne statlige kvotepolitikken.

Som oppfølging av Finnmarksloven ble kystfiskeutvalget nedsatt, nettopp med mål om sikre rettigheter og tiltak som har positiv effekt for sjøsamisk kultur og samfunn. «NOU 2008:5 Retten til fiske i havet utenfor Finnmark» ble avlevert i februar 2008 og utvalgets forslag er delvis fulgt opp gjennom Havressurslova, Deltakerloven samt kystfiskeordningen.

I ettertid har også Riksrevisjonen gjennom «Undersøkelse av kvotesystemet i kyst- og havfisket mellom 2004-2018» konkludert med at dagens kvotesystem har bidratt til negative konsekvenser for fiskeriaktiviteten i mange kystsamfunn.

Kystsamfunn er bærebjelker for sjøsamisk kultur, vil ikke ha rygg til å bære nok en kraftig reduksjon av kvoter i de minste fartøygruppene. Det er disse fartøyene som pumper blod inn i kystsamfunnene og de ulike sjøsamiske lokalsamfunnene.

Om disse fartøygruppene skal ta 31% reduksjon i kvotene vil det høyst sannsynlig bety at vi får nok en omgang der fjordfiskerne blir kastet på land og vi får en ytterligere forringelse av kystsamfunnene og sjøsamisk kultur og samfunn.

Nordkalottfolket viser til Havressurslovas § 11, 6. ledd. Loven pålegger myndighetene til å legge vesentlig vekt på samisk bruk, og hva denne bruken har å si for samiske lokalsamfunn ved tildeling av kvoter og andre reguleringer av marine ressurser.

Denne vektleggingsregelen gjelder for hele virkeområdet som er fastslått i Deltakerloven § 21, 3.ledd.

Nordkalottfolket forventer at denne vektingsregelen iverksettes ved fordeling av kvoter for kvoteåret 2025.

Kystfiskeordningen og fjordfiskeriemda

Nordkalottfolket vil påpeke at kystfiskeordningens totalkvote er et forvaltningsmessig tiltak som skal bidra til å at Havressurslovens formål og vekting av sjøsamisk kultur oppfylles.

Minimumskvoten på 3000 tonn har stått i ro siden 2011, og den kan ikke sies å være progressiv opp imot målsetning om å ivare ta sjøsamisk fiskeri og kultur.

Nordkalottfolket mener oppfølging av målsetningen med Prop. 70 L (2010-2011) krever at denne minimumskvoten økes, dette i henhold til intensjonene i denne Stortingsproposisjonen. Nordkalottfolket mener at minimumskvoten i denne ordningen bør være på 8000 tonn. Dette vil bidra til økt aktivitet på land. Når det geografiske området for kystfiskeordningen utvides må minimumskvoten økes.

Nordkalottfolket mener kystfiskekvoten må økes og det geografiske virkeområdet utvides. Den garanterte kvoten på hyse og sei må økes for sjarkflåten, og Fjordfiskeriemda må få økte økonomiske rammer for sitt arbeid.

Konsekvensutredninger og konsultasjonsrett

Konsekvensutredninger om hvordan endringer i fiskeripolitikken påvirker sjøsamisk fiskeri og kultur må bli avgjørende del av myndighetenes beslutningsgrunnlag. Det er viktig at dette blir en fast og ordinær praksis fremover.

Vi ser tydelig at fiskeripolitikken har direkte innvirkning på sjøsamisk kultur, spesielt gjennom reguleringene av fjord- og kystflåten. Det er imidlertid bekymringsverdig at slike konsekvensutredninger ikke gjennomføres på forhånd. Nordkalottfolket forventer at myndighetene følger opp Riksrevisjonens henstilling om å integrere konsekvensutredninger som del av beslutningsgrunnlaget.

Nordkalottfolket oppfordrer myndighetene til å gi den sjøsamiske fiskerierorganisasjonen Bivdu konsultasjonsrett når det gjelder fiskerispørsmål som påvirker fjord- og kystflåten. På samme måte som NRL representerer reindriftsnæringens interesser, er Bivdu en viktig talsperson for sjøsamisk fiskeri. Dette vil bidra til en mer inkluderende og helhetlig beslutningsprosess som tar hensyn til alle relevante parter.

Tradisjonelt laksefiske

Nordkalottfolket er bekymret for villaksen. Våre lakseelver er ynglingsplass for brorparten av den nordatlantiske laksestammen. Når fisket reguleres i lakseelvene, må alle ta sin del av reguleringene.

Det har de siste årene kommet kraftig innskrenkning i fisketid for kilenot, som er tradisjonsrik sjøsamisk måte å fiske laks på. Det tradisjonsrike fiske etter laks blitt offer for restriksjoner, og er sterkt skadelidende som sjøsamisk kulturbærer. Det tradisjonelle fisket må ha forrang i reguleringer, da laksefisket i elv og sjø er sterke kulturbærere.

Vi må samle fiskere fra både elv og sjø for å kjempe mot de virkelige truslene, slik som laksens predatorer, forurensning og påvirkning fra industri som for eksempel oppdrett. Minst like viktig er det å få økt kontroll med ulovlig laksefiske i havet, og strengere sanksjoner for de som driver ulovlig fiske og på den måten ødelegger for de seriøse laksefiskerne.

Rekruttering av kvinnelige fiskere

Rekruttering av kvinnelige fiskere er viktig av flere grunner. For det første er likestilling essensielt for et bærekraftig samfunn. Ved å inkludere flere kvinner i fiskerinæringen, sikrer vi at begge kjønn har like muligheter til å bidra og dra nytte av ressursene. Kvinner bringer også med seg ulike perspektiver og ferdigheter som kan berike næringen. Mangfold i arbeidsstyrken kan føre til innovative løsninger og bedre beslutningstaking.

Videre er det viktig å ha en bred rekrutteringsbase for å opprettholde en bærekraftig fiskerinæring. Ved å inkludere kvinner, sikrer vi at næringens tilgang til aktive fiskere. Dette vil kan bidra til langsiktig vekst og stabilitet. Kvinner som deltar i fiskerinæringen vil også bidra til økonomisk vekst i lokalsamfunnene, noe som skaper bærekraftige lokalsamfunn.

Til slutt vil kvinnelige fiskere fungere som rollemodeller for yngre generasjoner, og inspirere flere jenter til å vurdere en karriere i fiskerinæringen. Ved å rekruttere flere kvinnelige fiskere, kan vi skape en mer inkluderende, innovativ og bærekraftig næring som reflekterer samfunnet som helhet.

Nordkalottfolket forventer at myndighetene prioriterer kvinner i rekrutteringskvoteordningen.

Felleskapets kvoter

Nordkalottfolket mener dagens kvoteordning har fratatt kysten rett til fiske. Adgangen til å omsette fiskekvoter må i fremtiden avsluttes, da denne

kvoteomsetningen går på bekostning av fellesskapet og privatiserer fellesskapets marine ressurser. Dette er en privatisering av fellesskapets goder som skaper skjevheter langs kysten.

Nærheten til ressursen blir underliggende kapitaltilgangen, og samfunnskontrakten om at nærhet til ressursen som grunnlag for verdiskapning i lokalsamfunnet blir brutt gjennom denne politikken.

Nordkalottfolket mener det bør være ulovlig å omsette fiskekvoter, og dersom man skal fortsette med omsettelige kvoteordning må man legge inn et fratrekk av kvoten for hver gang kvoten omsettes. Nordkalottfolket foreslår at det legges inn et minimum 20% fratrekk fra fartøyskvoten ved omsetningen. Dette fratrekket føres tilbake til fellesskapet og reforderes til eksempelvis rekrutteringskvoter.

Ressursrentebeskatning

Foredling av fiskeråstoff spiller en avgjørende rolle i skrapingen av lokale arbeidsplasser og verdiskapning. Denne industrien er en bærebjelke for kystsamfunnene, og Nordkalottfolket mener det er nødvendig å innføre ressursrentebeskatning på fiskeråstoff som ikke foredles i fangstområdet.

All fangst er merket, MSC-godkjent og kan tilskrives fangstområdene, og det er derfor mulig å spore fisken fra ripe til forbruker. Nordkalottfolket presiserer at fersk rund fisk på is til konsum skal unntas ressursrentebeskatning, da dette gir kystflåten inntekt og kystsamfunnene sysselsetting og bosetning.

En slik beskatning vil ha positive konsekvenser for kystområdene ved å støtte vedlikeholdet av fjord- og kystflåtens infrastruktur. I tillegg er det viktig å erkjenne at det grønne skiftet også krever omstilling i fjord- og kystflåten.

Ved å implementere ressursrentebeskatning kan vi bygge ut infrastruktur og gi økonomisk støtte til nødvendige endringer i flåten. Dette er et viktig skritt for å sikre en bærekraftig fremtid for kystsamfunnene og for å opprettholde den verdifulle sjømatindustrien i Norge.

Inntektsgrensener

Inntektsgrensene for å bli innlemmet i fiskerimantallet og for å bli innlemmet i Blad A og B har stått i ro i mange år.

Nordkalottfolket mener disse inntektsgrensene må justeres, og at kombinasjonsdrift mellom primærnæringer bør unntas disse inntektsgrensene. Eksempelvis vil en ansatt som mannskap på havgående fartøy være unntatt disse inntektsgrensene, mens en fjordfisker som kombinerer fisket med jordbruk ikke har den samme beskyttelsen for sin kombinasjonsdrift.

Sjøsamiske næringstradisjoner har alltid vært knyttet til kombinasjoner mellom ulike primærnæringer. Dagens regelverk er derfor svært ødeleggende for

sjøsamiske tradisjonelle næringskombinasjoner.

Nye fiskearter og lokal verdiskapning

Klimaendringer gir varmere hav og nye fiskearter vil komme til også til sjøsamiske områder. Nordkalottfolket mener fjordfiskerne skal ha førsterett til å utnytte disse artene og man skal følge samme prinsipp som man innførte i kongekrabbefisket. De som har størst ulempe med arten skal prioriteres i forvaltningen. Eksempelvis er det naturlig at sjølaksefiskerne og yrkesfiskere får tilgang til å fiske ut pukkellaks.

Kravene for å delta i sild- og makrellfisket må være de samme for åpen gruppe som for lukket gruppe. I dag kan åpen gruppe kun delta i dette fisket gjennom utdaterte metoder som gjør fisket svært lite gjennomførbart og økonomisk.

Samfiske i åpen gruppe

Nordkalottfolket mener sikkerhet og fleksibilitet er viktig også for den minste flåten og foreslår at man innfører en samfiskeordning også for åpen gruppe.

En slik samfiskeordning i den åpne gruppen kan ha sin kvoteandel knyttet til fartøyets høvedsmann istedenfor fartøy, slik at kvoteandelen kan ved enkle administrative grep fiskes opp på et annet fartøy i samme gruppe for å øke sikkerheten, fleksibiliteten og effektiviteten for fiskere på de minste fartøyene. Samfiskeordningen må kvalifiseres gjennom at sjødyktig og operativ fiskebåt.

Fra høykarbon til lavkarbon i fiskeriene

Fiskeriene spiller også en rolle i overgangen fra et karbon- til et lavkarbonsamfunn. Den samlede omstillingen er avgjørende for å redusere klimagassutslipp og bevare miljøet.

Fjord- og kystflåten har noen klare fordeler når det gjelder å tilpasse seg lavkarbonalternativer. Fjord- og kystflåten opererer i nærområdene, noe som gir dem muligheten til å dra nytte av kortere reiseavstander og mindre energiforbruk. Disse flåtene består ofte av mindre fartøy, som kan være mer fleksible når det gjelder å iverksette nye teknologier og drivstoff. Fiskere i fjord- og kystområder har ofte dyp lokal kunnskap om fiskeriressurser og miljøet, noe som kan bidra til bærekraftig forvaltning.

Nordkalottfolket foreslår derfor å øke fiskekvotene for fjord- og kystflåten ved overgang til lavkarbon-drivstoff. Ved å belønne disse flåtene med høyere kvoter, kan man oppmuntre dem til å ta i bruk mer miljøvennlige alternativer og bidra til å redusere klimapåvirkningen.

Turistfiske i sjø

Turistfisket må reguleres og ha en maks kvote å fiske, som er lik kvoten for og føre fisk ut av landet. Rapportering av fangst må skje på lik linje med øvrig fiskeri. Det bør også vurderes å innføre egne fiskeguider, og økt ansvar og rapporteringsplikt for eiere av turistfiskebedrifter. Det innføres turistfiskekort i sjø. Grensekontrollen med turistfisket må styrkes.

Retten til fiske i havet utenfor Finnmark

Nordkalottfolket ber om at staten starter prosess med lovforslag basert på Kystfiskeutvalgets innstilling i NOU 2008/5: Retten til fiske i havet utenfor Finnmark, og som også er stadfestet av Norges Nasjonale Institusjon for Menneskerettigheter's (NiMH) Temarapport 2016 Sjøsamenes rett til sjøfiske. Dette vil bidra til arbeidsplasser, økt bolyst og sikre samisk kultur og næring langs kysten, samtidig som man tar til etterretning riksrevisjonens Dokument 3:6 (2019–2020) som fastslår at staten ikke har oppfylt sine egne forpliktelser i forhold til politiske målsetninger i fiskeripolitikken.